

Hommage à Dohnányi

■ SÚLYOS SUHANÁSOK; VÁLTOZATOK EGY GYERMEKDALRA; SZIMFONIKUS PERCEK ■

Megrendelésre alkotni nem a leghálásabb feladat, legalábbis nehéz az ihletet úgy időzíteni, hogy épp egy adott zeneszerző évfordulójára készüljön méltó megnyilatkozás. A Magyar Nemzeti Balettnek most sikerült értékes ajándékot átnyújtania Dohnányi Ernő születésének százhuszonötödik évfordulójára, alaposan megtámogatva egy, már réges-rég, tehát nem „rendelésre” készült remekművel és egy szintén remek, de a kötelező témától eltérő slusszpoénna: egy Mozart-zenére készített darabbal.

Amennyire érthető, hogy – a bevezetésben említettek okán – nem született egy teljes estére való új Dohnányi (s a két új mű alkotója közül az egyik többet, a másik kevesebbet használ fel más zeneszerzők műveiből), annyira kevésbé indokolt, miért kell egy ilyen tematikus esten három „rendes” felvonáshoz hozzákapcsolni egy negyedik, a témakörön kívül eső darabot. (Nem tagadva persze, hogy a néző az adott esetben csakis nyert a művel: Jiří Kylián *Hat tánc* című Mozart-opusa már kapott e hasábkon méltó említést.)

Egyetlen feltevés magyarázhatja a gesztust: az igazgató nem tudhatta, mennyi és milyen terjedelmű anyag készül majd el a megrendelt darabokból, s biztosra kellett mennie, pontosabban: bebiztosítania az estét egy tuti poénnal.

Seregi László *Változatok egy gyermekdalra* című műve immár kitörölhetetlen része a magyar balettirodalomnak. Az 1978-as bemutató óta csaknem folyamatosan (ami persze inkább azt jelenti: néhány évenként) műsoron van, s az utóbbi időben mintha reneszánszát élné. Bebizonyosodott róla ugyanis, hogy mindent túlél, rendszer-, vezető-, stílus-, mentalitásváltást – nem sorolom tovább. A mostani, 2002-es előadás bizonyítja, hogy a darabon nincs egy szem por sem: romantikus heve éppúgy felvállalható, mint játékos humora, klasszikus lépéssorai éppúgy, mint dzseszszes elemei, amelyek akkoriban, a hetvenes években csaknem kizárólagosan képviselték a magyarok számára itthon elérhető „modern” stílust.

Hozzá kell tenni, hogy az előadásmóddal azért biztosan sokat lehetne rontani ezen a végtelenül friss hatáson: ha a művészek kicsit is elbillentenék a darabot a patetikus felé (lásd: háborús jelenet), ha túlzásba vinnék a technikai virtuozitást, vagy csak kicsit is súrolnák a giccs határait (lásd: gyermekgesztusok). Szerencsére nem ez történik. A tíz előadó mindegyike (Popova Aleszja, Juratsek Julianna, Végh Krisztina, Weisz Sára, Boros Ildikó, ifj. Nagy Zoltán, Szakály György, Cserta József, Nagyszentpéteri Miklós és Komarov Alekszandr) a lehető legkeresetlenebb, leggyorsabb játékmódot, legkönnyedeb-

Mezey Béla felvétele

Pártay Lilla koreográfiája: Szimfonikus percek

táncstílust hozza. Így aztán magától értetődően peregnek le múlt és jelen, emlékek és revelációk képsorai, melyeknek legszigorúbb dramaturgiai szervezőereje Dohnányi Ernő opus 25-ös, szinte szavakba önthető, epikus zeneműve.

Egészen más univerzum Egerházi Attiláé, aki a *Súlyos suhanások*ban Steve Reich muzsikájával ellenpontozza a nagyromantikát (a hangfelvételen a Dohnányi játszotta Liszt-művet), valamint a *Sphärenmusik* című Dohnányi-mű impresszionizmusát. A színpadon tánc (gyönyörű, kellemesen öltöztetett testek végeláthatatlan mozdulatsora) és vetítés: napjaink színházának csaknem kötelező kettőse.

Egerházi stílusára jellemző az a (nálunk előszeretettel absztraktnak nevezett) nyelvezet, melyet elsősorban hollandiai tanulmányai ihlettek, s mely – tegyük hozzá – még nem érint meg minden, többnyire nagy orosz mesebaletteken szocializálódott nézőt. Munkáira könnyebben rezonál a Trafó vagy a MU Színház törzsközönsége, mint az Operaházé. Harangozó Gyula azonban bölcsen felismerte benne a lehetőséget, hogy általa (is) – hazai szerzőről lévén szó – folyamatosan bővüljön a közönség azon köre, mely hajlandó az új befogadására.

Egerházi három-négy éve ismerkedik az Operaház nézőivel. Dohnányi apropóján úgy érezte, szívesen tenne engedményeket a befogadónak, és mesélőbbé, anekdotikusabbá tette művének szövetét. Nyilván inkább belső indíttatás (mintsem külső elvárás) vezérelte, tapasztalatai során a művész most juthatott el arra a pontra, amikor a mozgás már nem cél, hanem kommunikációs eszköz a számára. Őszinte, belső igény sarkallja a megszólalásra. Egerházinak kapóra jött a Dohnányi-évforduló (Dohnányi ürügyén szívesen kapaszkodik Liszt óriás lelkébe), jóllehet eddigi stílusa közelebb állt Reich világához.

Félelmetesen nagy és súlyosnak látszó keret lóg a színpad fölé, benne kifeszített vászon – itt jelennek meg Árva László végtelenül izgalmas montázsai: álló és mozgó képek impresszionisztikus – kevéssé konkrét, inkább sejtető – keverése. A hatást a színpad egyes részeit keményen leválasztó, virtuóz fényhatások (Kovács Gerzson Péter) növelik. Itt, ezek között-alatt-előtt játszódnak a rövid, egymásba átúszó, változó jelenetek. Kettősök, szólók, hármasok, mikor melyik. Egerházi tán még sosem játszadozott ilyen őszintén a gyermekkor, a huncutság, a játék világával, mint ezúttal. A Liszt-zene romantikus lendülete féktelen örömet hív elő belőle, Reich ütősei is a játékos, a groteszk elemeket indukálják művében. (A Venekei–Delbó kettős az est két legvirtuózabb kortárs táncosa, de akkor már említsük meg a többiek nevét is: Végh Krisztinát, Rujsz Editét, Bacskai Ildikót, Popova Aleszját, Komarov Alekszandrét, Túri Sándorét, Szegő Andrásét, Liebich Rolandét, akik szintén nagyszerűek.) A Dohnányi-műre elcsitul a zsongás: elvontabbá, kontemplatívabbá válik a légkör, s lassan elfogynak a képek a háttérből, semlegesen üres marad a vászon. Félelmesen átfordul a keret (mintegy megnyílik az ég felé), hogy aztán újra átengedje a teret a játéknak, a lírának s végül a magánynak: a háttérben újra megjelenő vetítés a magányos lényt ábrázolja, a színpadon pedig (Popova éteri alakjában) ott az Ember, önmaga, pusztán és egyszerűen. Az est legelgondolkodtatóbb, legsűrűbb műve ez.

Pártay Lilla színes, színházaszerű, valójában kevéssé szimfonikus, sőt kifejezetten

elbeszélő munkát készített a *Szimfonikus percek*ből. Egy varázslónő különféle figurákat kelt életre: katonát, bohócot, mesebeli alakokat, lehetőséget nyújtva a zene különböző színeinek egyéni olvasatára, s e téren Pártay Lilla valóban szabadjára engedti fantáziáját. E mese utazáshoz Csik György látvány- és jelmeztervezőben olyan lelkes útítársra lett, aki nem riad vissza az olyan megoldásoktól, amelyek elröpíthették az előadókat is ebbe a fantáziavilágba. Lehet, hogy nem örültek azok a táncművészek, akiknek óriási arbronszoknyákat viselve kellett életre kelteniük a figurájukat; ennek a darabnak azonban éppen ez a látvány lett a fő attrakciója. Ami a zenei interpretációt illeti, a mozgás kissé idézőjelbe teszi és felerősíti a zene színeit: van műromantika, múmagyar, művidámság, minden kissé hangsúlyosabban. A darab ízlését lehetne vitatni, ám mivel az ízlés szubjektív, nem képezheti vita tárgyát. A fantázia és a látvány közös szárnyalása, valamint a táncosok kvalitásai (Juratsek Juliannáé, Tsymbal Irináé, Somorjai Enikőé, Bajári Leventéé, Macher Szilárdé és Solti Csabáé) az est különleges színfoltjává teszik ezt a darabot, mintegy előkészítik a talajt a záróműhöz, Jiri Kylián Mozart zenéjére írt *Hat tánc*hoz. (Utalásként csupán annyit: ott alaphangvétel az abszurd, valamint a képi humor, mely azonban – a zenei és mozgáshumor tovaröpítő szárnyain – jóval messzebb megy.)

HOMMAGE À DOHNÁNYI (Magyar Nemzeti Balett, Erkel Színház)

VÁLTOZATOK EGY GYERMEKDALRA

ZENE: Dohnányi Ernő. KOREOGRÁFUS-ASSZISZTENS: Kaszás Ildikó. SZÍNPADKÉP: Csikós Attila.

JELMEZ: Gombár Judit. KOREOGRÁFIA: Seregi László.

SZEREPLŐK: Popova Aleszja, ifj. Nagy Zoltán, Juratsek Julianna, Szakály György, Végh Krisztina, Cserta József, Weisz Sára, Nagyszentpéteri Miklós, Boros Ildikó, Komarov Alekszandr.

SÚLYOS SUHANÁSOK

ZENE: Liszt Ferenc, Steve Reich, Dohnányi Ernő. KOREOGRÁFUS-ASSZISZTENS: Venekei Marianna. PRÓBAVEZETŐ BALETTMESTER: Fajth Blanka. VILÁGÍTÁS- ÉS LÁTVÁNYTERV: Kovács Gerzson Péter. JELMEZ: Venekei Marianna. DÍSZLET ÉS HANGEFFEKT: Árvai György. OPERATŐR-VÁGÓ: Árva László. KOREOGRÁFIA: Egerházi Attila.

SZEREPLŐK: Popova Aleszja, Komarov Alekszandr, Végh Krisztina, Túri Sándor, Rujsz Edit, Delbó Balázs, Venekei Marianna, Szegő András, Bacskai Ildikó, Liebich Roland.

SZIMFONIKUS PERCEK

ZENE: Dohnányi Ernő, Pongrácz Zoltán. BALETTMESTER: Kövessy Angéla. LÁTVÁNY- ÉS JELMEZTERV: Csik György. KOREOGRÁFIA: Pártay Lilla.

SZEREPLŐK: Juratsek Julianna, Bajári Levente, Tsymbal Irina, Macher Szilárd, Somorjai Enikő, Solti Csaba.

A Dream Team Színház ErosThanatos, Hámor József és társai pedig Halál és a lányka címmel mutatták be új előadásukat a Nemzeti Táncszínházban. A vendégekkel előszeretettel dolgozó Dream Team-es kettős, az ErosThanatosban díszlettervezőként és táncosként közreműködő Tóth Imre, valamint az előadást rendező és abban szintén táncoló Balázs Mari ezúttal, merész ötletként, a mind kiforrottabb, izgalmasan extravagáns formanyelvet alkalmazó Gergye Krisztiánt hívta meg előadásába; negyedik társuk Tóth Marianna.

Erósz, a görög mitológia szerint, Khaosz, az első létező után az első működő erő volt a világban. Csak utána következett Uranosz, az Ég és Gaia, a Föld. Thanatosz a görög halálisten, Hüpnosz, az Álom ikertestvére. A Dream Team kettejük nevével megcímzett előadása egyszerű, szimbolikus képekben szól arról, amit voltaképpen mindannyian jól tudunk: a szerelem és az elmúlás (avagy az attól való félelem) az emberi lét mozgatója. Az előadás nyitó képében testek összeviszása: derengő füstben, egyszerű, félkörívű díszletfallal övezetten

HALÁSZ TAMÁS

Szerelem és elmúlás

■ EROSTHANATOS; HALÁL ÉS A LÁNYKA ■

dobogón heverő bábszerű alakok. Mozdulatlanul, mint holttestek a csatatéren, összenyaklott tagokkal hevernek előttünk. Megelevenedve groteszk táncba kezdenek. Szemünk elé tárják különösebb mélységekkel nem csábító színpadi szerepüket: egy papos, szemérmes, szigorú, szenvedő férfit, egy sárga hajú, nyalka bonvivánt, egy naiv, rajongó, félromlott nőcskét és egy hűvös vampot a csábító és a borzongató közti nem túl keskeny sávból.

A Dream Teamnek ez a társulat koreografálta előadása görög mitológiai alakokra szabott karakterek játszmáiból áll. Az *ErosThanatos* hol ördögi bál, hol orfeumi perpatvar. Az elgondolás érdekes, ám az előadás nem működik, nincs lendülete, amely talpra állítsa. Táncosai csak imitt-amott töltik ki a reájuk ruházott szerepeket. Gergye Krisztián koktélparkit csábító rémeként, az ördög megszokott eleganciájában például igazi melléfogás.